

Kadınların Barışı:

Kadınlar, Barış ve Güvenlik konularına ilişkin BMGK 1325 Kararının Uygulanması Konusunda GAT'ın (Toplumsal Cinsiyet Danışma Kurulu) Önerileri

Peacekeeping personnel on the protection, special needs and human rights of women and children in conflict situations, recognizing that an understanding of the impact of armed conflict on women and girls, effective institutional arrangements to guarantee their protection and full participation in the peace process can significantly contribute to the maintenance and promotion of international peace and security. Noting the need to consolidate data on the impact of armed conflict on women and girls, 1. Urges Member States to ensure increased representation of women at all decision-making levels in national, regional and international institutions and mechanisms for the prevention, management, and resolution of conflict; 2. Encourages the Secretary-General to implement his strategic plan of action (A/49/587) calling for an increase in the participation of women at decisionmaking levels in conflict resolution and peace processes; 3. Urges the Secretary-General to appoint more women as special representatives and envoys to pursue good offices on his behalf in this regard calls on Member States to provide candidates to the Secretary-General for inclusion in a regularly updated centralized roster; 4. Further urges the Secretary-General to seek to expand the role and contribution of women in United Nations field-based operations, and especially among military observers, civilian police, human rights and humanitarian personnel; 5. Expresses its willingness to incorporate a gender perspective into peacekeeping operations, and urges the Secretary-General to ensure that, where appropriate, field operations include a gender component; Requests the Secretary-General to provide to Member States training guidelines and materials on the protection of women and the particular needs of women, as well as on the importance of involving women in all peacekeeping and peacebuilding measures; invites Member States to incorporate these elements as well as HIV/AIDS awareness training into their national training programmes for military and civilian police personnel in preparation for deployment; further requests the Secretary-General to ensure that civilian personnel of peacekeeping operations receive similar training; 7. Urges Member States to increase their voluntary financial, technical, and logistical support for gender-sensitive training efforts, including those undertaken by relevant funds and programmes, inter alia, the United Nations Trust Fund for Women and United Nations Children's Fund, and by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees and other relevant bodies; 8. Calls on all actors involved, when negotiating and implementing peace agreements, to adopt a gender perspective, including, inter alia: (a) The special needs of women and girls during repatriation, resettlement and for rehabilitation, reintegration and post-conflict reconstruction; (b) Measures that support women's peace initiatives and indigenous processes for conflict resolution, and that involve women in all of the in

GAT (Toplumsal Cinsiyet Danışma Kurulu), devlet dokümanları başta olmak üzere, resmi dokümanlarda telaffuz edilen “tarafsızlık ve objektiflik” ifadelerinin esasen erkek merkezli bir yaklaşımı işaret ettiğini düşünür. İster bir barış antlaşması isterse yeni bir yasa olsun, bu dokümanlarda yer alan içerik ve dilde kadınların kendi gereksinim, görüş ve bakış açılarını dile getirme olanağından yoksun bırakıldıklarına inanır. Bu duruma bir çare olarak kadın, barış ve güvenlik konusundaki Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararı [BMGK 1325 (2000)], üye ülkelere gerek barış sürecine gerekse çatışma çözümlemesine kadınların bakış açılarını ve katkılarını dâhil etmeleri için çağrıda bulunur. Bu bağlamda GAT, Kıbrıs'ta barış müzakerelerinde tartışılan dört temel alanla ilişkili olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana ilkelerini temel alan öneriler sunmuştur. Bu alanlar, idare ve güç paylaşımı, vatandaşlık, mülkiyet ve ekonomidir. Yapılan öneriler kadınların müzakere masasında etkili bir şekilde temsil edilmelerini ve müzakere sonucunda ortaya çıkacak olan barış antlaşmasının gerçekten kadınların ihtiyaçlarına uygun olmasını sağlamayı hedefler.

İDARE VE GÜÇ PAYLAŞIMI

AYRIMCILIĞIN KALDIRILMASI:

1. Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasası erkekler ve kadınlar için eşit haklar ve olanaklar sağlamalı ve her türlü ayrımcılığı önlemek için açık ve net bir dil kullanılmalıdır. Anayasa, ayrımcılığa karşı mücadele etmek amacıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve geçici özel önlemler ile ilgili belirgin maddeler içermelidir.
2. Anayasa, her türlü doğrudan ve/veya dolaylı ayrımcılığı yasaklamalıdır.

TOPLUMSAL CİNSİYET KALIPLARI/STEROTİPLERİ:

3. Temel haklar ve özgürlükler, genel ahlak kuralları gerekçesiyle sınırlandırılmamalıdır. Ev kadınları da dâhil olmak üzere, tüm kadınlar sağlık ve sosyal güvenlik haklarına sahip olmalı ve bu haklardan istifade edebilmelidir; kadının bedensel, cinsel ve üreme hakları güvence altına alınmalıdır.
4. Kapsamlı anlaşmanın söze dökülmesinde toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimsenmeli ve toplumsal cinsiyet kalıplarından kaçınılmalıdır.
5. Anayasa, devletin gerçek eşitlik sağlamak için gerekli tüm yasal, kurumsal, geçici ve özel tedbirleri (kota ya da pozitif ayrımcılık gibi) alarak kendini her alanda toplumsal cinsiyet eşitliğinin uygulanmasına adanmış ilan etmelidir. Bu tedbirler ayrımcılık veya eşitlik ilkesine aykırı olarak görülmemelidir.

KURUMLAR:

6. Anayasada belirtilen geçici özel önlemler aracılığıyla, kabinede, federe birimlerde/kurucu devlet parlamentolarında ve yerel yönetimlerde erkekler ve kadınlara eşit görev dağılımı güvence altına alınmalıdır.
7. Tüm kamusal karar verme organlarında, yani Yargıtay, Kamu Hizmeti Komisyonu ve diğer bağımsız birimlerde toplumsal cinsiyet dengesi sağlanmalıdır.
8. Siyasi ve kamu kurumları, toplumsal cinsiyet eşitliği mekanizmaları, odak noktaları, özel bir Bakanlık ya da belirli bir Bakanlık içinde özel bir birim, bir parlamento komisyonu, ombudsperson makamında özel bir masa ve federal polis kuvvetleri içinde ayrı bir birim gibi araçlarla toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurulması ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını sağlamalıdır.

ULUSLAR ARASI VE İÇ HUKUK:

9. Genel anlamda insan hakları, özellikle kadın haklarıyla ilgili uluslararası ve bölgesel tüm anlaşmalar tüm protokollerle birlikte onaylanarak Anayasa'ya eklenmelidir.
10. Her bir federe birimin/kurucu devletin sosyal meselelerle ilgili kanunlarında ve ceza ve aileye ilişkin yasaları arasında var olan farklılıklar göz önünde bulundurulmalı ve bu bağlamda bir uyum meydana getirmelidir.

VATANDAŞLIK:

11. Vatandaşlığın elde edilmesi, değiştirilmesi ve korunması konusunda kadınlarla erkeklerin hakları eşit olmalıdır.
12. Uluslararası arenadaki en iyi uygulamalara paralel olarak vatandaşlık, göç, sığınma, insan kaçaklığı konularında, kanunlar ve mekanizmalar arasında federal bir yargı yetkisi geliştirilmelidir.
13. Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılarla ilgili yasalar aynı zamanda kadınların ve çocukların haklarını da güvence altına almalıdır.

VATANDAŞLIK

İLKELER:

1. Vatandaşlık hakları konusunda ayrımcılık olmamalıdır.
2. Vatandaşlık, kadınların tarih, gelenek ve görenekler tarafından yaratılan dengesizlikleri düzeltmek üzere ortaya koyacakları olumlu girişim yapma hakları da dâhil olmak üzere, eşit olanak temeline oturtulmalıdır.

VATANDAŞLIĞA ERİŞİM:

3. Vatandaşlık hakları bütüncül bir paket olarak değerlendirilmemelidir; iki kurucu devlet arasında nakil hakkı sağlanmalı ve her iki kurucu devlete de farklı kategorilerdeki haklar ayrıcalık sayılmaksızın verilmelidir. Bu hakların her birinin kullanılmasına ilişkin seçim hakkı tanınmalıdır.
4. Her iki kurucu devletteki çocukların aynı haklardan yararlanabileceğini belirten hükümler yasaya dâhil edilmelidir.

AYRIMCILIĞIN KALDIRILMASI:

5. Vatandaşlık etnik, ulusal, heteronormatif temelde değerlendirilmemeli ve askeri şiddetin performansı üzerine biçimlendirilmemelidir.
6. Ayrımcılık her iki sivil ve askeri mevzuatta suç olarak değerlendirilmelidir.
7. Kadın ve çocuk hakları ile cinsel azınlıklar ve yaşlıların hakları koruma altına alınmalıdır.
8. Azınlık hakları koruma altına alınmalıdır.
9. Kitle iletişim araçlarında, kamunun bilgilendirilmesini hedefleyen diğer mekanizmalarda, ayrımcılık karşıtı yasaların ihlalini incelemek amacıyla uygun bir denetleme mekanizması kurulmalıdır.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI VE KURUMLAR:

10. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması her düzeyde öncelleştirilmeli ve aktif bir şekilde uygulanması için mekanizmalar kurulmalıdır.
11. Sosyal ve ekonomik haklarla ilgili olan kurumlarda koruma eşitliği sağlanmalıdır.
12. Eşitlikle ilgili kurumların bölümlerinde çalışacak personel toplumsal cinsiyet konusunda uzman profesyonellerden meydana gelmeli ve bu personele ilgili konularda sürekli eğitim verilmelidir.
13. Her iki kurucu devlette de, toplumsal cinsiyet farkındalığı, üreme sağlığı/doğurganlık hakları, kültürel çoğulculuk, ayrımcı dilin ve nefret söylemlerinin temizlenmesi gibi konularda bilinç yükseltici çalışmalar eğitimin her aşamasına dâhil edilmelidir.
14. Sağlığın korunmasına yönelik ortaya koyulan uygulamalara kadın sağlığı da dâhil edilmeli ve yoksul kadınların sağlık hakları güvence altına alınmalıdır.
15. Herkesin toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korunması sağlanmalıdır.

AİLE HUKUKU:

16. Medeni hukuk, evlilik, boşanma ve vesayet konularında toplumsal cinsiyete duyarlı hükümleri içermelidir.
17. Aile içi şiddete karşı polis gücü ve adalet sisteminin etkili işbirliği aracılığıyla mücadele edilmelidir.
18. Yasada eşit ebeveynlik sorumluluğu koşul olarak öne sürülmelidir.
19. Sivil partnerlik tanınmalıdır.

VATANDAŞ OLMAYANLAR:

20. Vatandaş olmayanların meydana getirdiği korunmasız grupların korunması garanti altına alınmalıdır.

YASANIN YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMASININ ENGELLENMESİ:

21. Kadın hakları acil ya da olağanüstü durum mevzuatıyla tecil edilmemelidir.

MÜLKİYET

İLKELER:

1. Her iki kurucu devletin yasalarında ve federal yasada kadınlara mülk, toprak mülkiyeti ve mirasa eşit erişim hakkı sağlanmalıdır.
2. Mülkün yönetilmesi konusunda kadın hakları eşit olarak garanti altına alınmalıdır.
3. Her iki kurucu devlette ve federal düzeyde kadınların mülkiyet haklarının istismar edilmesini engelleyecek mekanizmalar uygulamaya konulmalı ve toplumsal cinsiyet eşitliği yaygınlaştırılmalıdır.

EVLİLİK VE BOŞANMA:

4. Gerek kurucu devlet düzeyinde gerekse federal düzeyde evlilik ve boşanmada kadınların mülkiyet hakları garanti altına alınmalıdır.
5. Kadının mülkiyet hakkının yanı sıra eş ve çocuk nafakası hakkının korunması için polis gücü, adli ve ekonomiyle ilgili kurumlar arasında etkili bir işbirliği garanti altına alınmalıdır.
6. Evlilik süresince ve boşanma da dâhil olmak üzere, aldatma ve baskıyla mülk edinme suç sayılmalıdır.
7. Sivil partnerlikte mülkiyet hakkının korunması sağlanmalıdır.
8. Evlilik süresince kadının hiçbir ücret karşılığı olmaksızın harcadığı emek, mülkün tahakkukuna katkısı dolayısıyla, boşanma durumunda mülk tahsisine yansıtılmalıdır.

KORUNMASIZ TOPLULUKLAR:

9. Azınlıkların ve diğer korunmasız toplulukların mülkiyet hakkı yasa tarafından denetlenmeli ve etkili mekanizmaların kurulmasıyla garanti altına alınmalıdır.
10. Azınlıkların mülkiyet hakkı ve kültürel gruplar/ topluluklar adına mülkü yöneten dini ya da kültürel kurumların mülkiyet hakkı konularında var olan/ oluşturulacak olan karar verme mekanizmalarında kadınların etkili bir şekilde temsil edilmesi sağlanmalıdır.
11. Yoksul kadın ve çocukların ve/veya mülksüz kadınların korunması için yasal güvence eşit olarak sağlanmalıdır.
12. Korunmasız kadınların sahip oldukları mülklerin hile yoluyla ellerinden alınması tehlikesine karşı korunmaları sağlanmalıdır.
13. İflas, kamulaştırma, borç vb. konulara ilişkin yasalara toplumsal cinsiyete duyarlı hükümler dâhil edilmelidir.

VARLIK YÖNETİMİ:

14. Varlık yönetimi kurumlarında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve dışlamaya karşı politikalar öne sürmek amacıyla, kadınların eşit temsili denetleyecek kurumlar oluşturulmalıdır.

MÜLTECİLER VE ÇATIŞMA SONRASI YENİDEN YAPILANDIRMA:

15. Her türlü tazminat hükmü, mülkün kamulaştırılmasıyla ilgili olan hükümler de dâhil olmak üzere, toplumsal cinsiyet konusunda önyargılı olmamalıdır.
16. Çatışma sonrası yeniden yapılandırma ile ilişkili olarak, yasalarda toplumsal cinsiyet politikalarının yaygınlaştırılması ve bu politikaların uygulanması için oluşturulan kurumlarda kadınların temsili etkili bir şekilde güvence altına alınmalıdır.

EKONOMİ

İLKELER:

1. Kadınların ekonomik olarak ileriye gitmesi, ekonomik planlama ve kaynak tahsisinde öncelikli konu olmalıdır.
2. Ekonomik politikalar, doğrudan ya da dolaylı olarak kadınların aleyhine olmamaları için iyice irdelenmelidir.
3. Ekonomik karar alma süreçlerinin her aşamasında kadınlar ve onların menfaatleri temsil edilmelidir.
4. Yoksulluğun dışlaştırılması, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, cam tavan gibi sorunların ve kadınların ekonomik olarak güçlenmesinin önündeki diğer yerleşik engellerin üzerine gidilmelidir.

ARAŞTIRMA, DENETLEME VE EĞİTİM:

5. Federal devlet, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelendirme girişimlerinde bulunmalıdır. Bu amaçla, toplumsal cinsiyet verilerini yansıtan bölünmüş istatistikler derlenmelidir.
6. İstihdam alanında toplumsal cinsiyete dayalı ücret eşitsizliği ve sosyal güvenceye erişim noksanlığı da dâhil olmak üzere, ekonomi alanında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bertaraf edilmelidir.
7. Kıbrıs'ta neoliberal ekonomi politikalarının toplumsal cinsiyet üzerine etkileri araştırılmalıdır.
8. Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği öğretilmelidir. Kız çocuklarına liderlik becerileri eğitimi verilmelidir.
9. İş alanında eğitim, yönetim ve pazarlama konuları kamu eğitimi içine uyarlanmalıdır.

İSTİHDAM VE SOSYAL GÜVENLİK:

10. Enformel ve düzenli olmayan istihdamın yanı sıra ev işi de dâhil olmak üzere her türlü emek için sosyal güvence olanaklarına erişim garanti altına alınmalıdır.
11. İşyerinde uygulanan ücret politikaları, iş imkânları ve işten çıkarılma koşulları da dâhil olmak üzere toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yasalar tarafından yasaklanmalıdır.
12. Yerli ve göçmen işçiler için makul çalışma ortamının yanı sıra makul çalışma süreleri de sağlanmalıdır.
13. Sosyal güvenlik politikaları ve reformlarının tasarlanmasında ve uygulanmasında toplumsal cinsiyet boyutu göz önünde bulundurulmalıdır.

VARLIK YÖNETİMİ:

14. Federal devlet, şirket kurullarında toplumsal cinsiyetin temsili için kota ve hedef belirleyen yasal önlemler almalıdır.
15. Serbest meslek sahibi kadınların kredi, tarımsal girdiler ve toprak gibi ekonomik kaynaklara erişimini kolaylaştıran önlemler alınmalıdır.
16. Serbest meslek sahibi kadınların kooperatifler içinde yer almalarını teşvik etmek amacıyla politikalar tasarlanmalı ve bu konuda yasalar hazırlanmalıdır.

GAT KİMDİR?

Toplumsal Cinsiyet Danışma Kurulu (GAT) Ekim 2009'da toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin Kıbrıs'taki barış müzakerelerinin yanı sıra, çatışma sonrası barışın inşasına yönelik tüm süreçlere müdahil edilmesi talebinde bulunan kadınların oluşturduğu bir grup olarak kuruldu. GAT adayı bölen hattın her iki tarafında bulunan, yaşadıkları toplum ve diğer bölgelerde toplumsal cinsiyet meseleleri hakkında kapsamlı bilgi ve uygulamada deneyim sahibi sivil toplum aktivistleri ve akademisyenlerden meydana gelir.

ÖNERİLER NASIL ORTAYA ÇIKTI?

Yıllar boyunca bir barış anlaşması oluşturulmasına yönelik yapılan çok sayıda girişim süresince Kıbrıs'ın Yunan ve Türk toplumlarının liderleri çok sayıda meseleyi ele aldı; bazıları üzerinde fikir birliğine varırken bazılarında da uyuşmazlık yaşadı. Gerçek şu ki, her iki tarafın da mutabakatıyla bu müzakerelerin kapsamının dışında kalan tek bir konu vardı. Bu konu özeldir kadın hakları, geneldeyse toplumsal cinsiyet eşitliği meselesiydi. Bu saptamada bulunan GAT, Mart 2010 ve Eylül 2011'de tartışılan konularla ilişkili olarak Kıbrıslı liderlere bir dizi öneriden oluşan bir paket sundu.

ÖNERİLER NASIL ALINDI?

GAT'ın bu çabaları, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un Kıbrıs'taki arabuluculuk girişimi konusunda hazırladığı 24 Kasım 2010 tarihli raporda (S/2010/603) tanınıyor. Raporda şöyle yazıyor: "(...) kadınların barış müzakerelerinde Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararında (2000) tanınan önemli rolü göz önünde bulundurularak tarafların adanın her iki tarafındaki sivil toplum aktivistleri ve akademisyenlerden oluşan Toplumsal Cinsiyet Danışma Kurulu'yla ilişkilerini devam ettirmelerini ve barış görüşmelerinde tartışılan temel konularda bu kurulun toplumsal cinsiyet odaklı önerileri göz önünde bulundurmalarını tavsiye ederim." (S43)

GAT'ın çalışmaları, kurulla birlikte ve ayrı ayrı bir araya gelen liderler temsilcileri tarafından da tanındı. Bu görüşmeler sırasında önerileri inceleyeceklerine ve öne sürülen konuları takip edeceklerine söz verdiler. GAT ayrıca ilgili teknik komitelerin üyeleriyle de görüştü; bu üyeler de çalışmalarında toplumsal cinsiyet meselesine değinme konusunda istekli olduklarını belirttiler.

EK BİLGİYE NASIL ULAŞILIR?

Bu bilgilendirme metni, GAT'ın müzakerecilerle sunduğu önerilerin kısaltılmış halini içermektedir. Önerilerin tam metni ile her önerinin arkasındaki gerekçenin detaylandırıldığı açıklayıcı notların bulunduğu rapor GAT tarafından hazırlanmış ve 'KIBRIS'TA KADINLARIN BARIŞI: KADINLAR, BARIŞ VE GÜVENLİK KONULARINA İLİŞKİN BMGK 1325 SAYILI KARARININ UYGULANMASI KONUSUNDA GAT'IN (TOPLUMSAL CİNSİYET DANIŞMA KURULU) ÖNERİLERİ' başlığıyla yayımlanmıştır.

YAZAR

GAT, KIBRIS'TA TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDA ÇALIŞMALAR YÜRÜTEN VE EŞİTLİK VE BARIŞ KONUSUNDA ORTAK BAĞLILIKLARA SAHİP KADIN HAKLARI UYGULAYICILARI VE AKADEMİSYENLERDEN OLUŞUR.

PROJE

Bu bilgilendirme metni, GAT'ın önerilerinin kısaltılmış halini içerir. Tam metin 3/2012 tarihli PCC raporunda yayımlanmıştır. www.prio.no/cyprus ve www.gat1325.org adresinden indirilebilir.

PRIO

PRIO (Oslo Barış Araştırmaları Enstitüsü) 1959'da kurulan, kar amacı gütmeyen bir araştırma enstitüsüdür. Amacı devletler, gruplar ve halklar arasında barışçıl ilişkiler sağlanmasına uygun ortamlar üzerine araştırma yapmaktır. Bağımsız, uluslararası ve disiplinler arası çalışan bu enstitü, barış ve çatışmanın her yönüyle ilişkili olan meseleleri araştırır.